

NEDEN BREXIT KÜRESELLEŞMEDE BİR ÇÖZÜLME ANLAMINA GELMİYOR...

Cem Sezgin

Ortak – Deloitte Danışmanlık

csezgin@deloitte.com

BREXIT kuşkusuz 2016'nın "yıldız" konu başlığı. Öncesinde de, sonrasında da hakkında çok şey yazıldı, çizildi. Bunun sebebi, Avrupa Birliği'nin üçüncü büyük ekonomisinin topluluktan çıkıyor olmasından öte, ticari ve toplumsal platformda küreselleşme yolculuğunun artık bir gerileme ve çözülme sürecine girdiğine dair yarattığı endişe. Yani konunun merkezinde İngiltere (daha doğru ismi ile Birleşik Krallık) ve AB var gibi gözükse de, mesele tüm dünyayı yakından ilgilendiriyor. Başka AB ülkelerinin aynı yoldan ilerleme olasılığında ve bir zincirleme etkiden bahsediliyor. Serbest ticaretin küresel ekonominin ana motoru olduğu bir gerçek. Ama durum gerçekten de felaket tellallığı yapılacak kadar kötü mü? Gelin resmi bütün yönleriyle inceleyelim...

Madalyonun öteki yüzü...

Öncelikle AB'den ayrılma kararı alan veya bunu masaya yatıracaklarını söyleyen ülkelere odaklanmak yerine AB'ye girmeyi kendileri tercih etmemiş ülkelere bakalım. Yani Norveç ve İsviçre'ye... Bu ülkelerin AB ile birçok yönden ne kadar entegre olduklarını düşünürsek bazı önyargılardan da sıyrılmış oluruz. Mesela Norveç AB üyesi olmasa da, Schengen sisteminin içerisinde yer alıyor. Oysa Birleşik Krallık, Schengen'in bir parçası değil...! Ya da İngiltere'nin AB ile ticaretinin toplam ticareti içerisindeki payını bu iki ülke ile kıyaslayalım. Hangi ülke AB üyesi, hangisi değil gerçekten de insanın kafası karışabilir. Bu nedenle bir ticari ve politik bloğa üyeliği, sıkı ticari ilişkilerin önkoşuluymuş gibi dayatmak yanıltıcı olabilir. Ekonomik büyüklük açısından kıyas kabul etmese de, Avrupa Birliği'ne katılım sürecinde olan ülkeler de olduğunu hatırlamamızda fayda var. Türkiye ile birlikte Sırbistan, Bosna-Hersek aklıma ilk gelenler. Yarın öbür gün Ukrayna için benzer bir senaryo söz konusu olabilir. Konuya AB'den her ülkenin ayrılması gibi bakmak yerine, belki de AB'deki yapılar ve işleyişlerin yeni dünya düzenine göre tekrar gözden geçirilip yeniden şekillendirilmesi gibi bakabiliriz. İleriki dönemlerde öncelikler değiştiğinde reformist bir yaklaşımla bu tarz yeniden yapılanmalar olabilir.

Küreselleşme halen devam eden bir süreç

İkinci dikkat çekmek istediğim konu, gelişmelerin tek yönlü olmadığına ilişkin bazı göstergeler. Hemen birkaç kayda değer örnek paylaşmak istiyorum. İran ile başlayalım. Güneydoğu'daki komşumuz, 1990 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılması sonrasında geçen çeyrek asırlık dönemde; küresel ekonomiye "yeniden" dahil olan en büyük ekonomi. Ya da biraz uzaklara gidelim ve ABD – Küba yakınlaşmasına bakalım. En fazla on sene içerisinde Küba'nın tanınmayacak düzeyde global ekonomi ve toplumla entegre bir hale geleceğini söylesek, çok mu iddialı konuşmuş oluruz? Güneydoğu Asya bölgesinde halen dünyaya kapalı bazı ülkeler var. Onlar da tıpkı Küba gibi bir entegrasyon sürecine girecekler. Ve tabii bir diğer çarpıcı örnek de AB ve ABD arasında süreci ağır ilerliyor olsa da şekillendirilmeye çalışılan Transatlantik Ticaret ve Yatırım İşbirliği (TTIP) Anlaşması. Burada hedef, başta ticaret olmak üzere okyanusun iki yakasını birbirlerine daha da yakınlaştırmak.

Yukarıda verdiğim örnekler rahatlıkla daha da çoğaltılabilir. Küreselleşmeyi sadece Atlantik Okyanusu'nun iki yakası arasında gerçekleşen bir macera gibi konumlandırmak, belki de içine en sık düşülen tuzakların başında geliyor. Sizler bu makaleyi okurken, dünyada çok ilginç gelişmeler yaşanıyor. Bunların en ilginçlerinden bir tanesi, Çin'in Afrika'ya en fazla yatırım yapan ve aynı zamanda en fazla insani yardım yapan ülke olması. İşte küreselleşmenin boyutları hakkında çarpıcı bir örnek... Üstelik son

dönemlerde 20 civarı ülkeyi yakından etkileyen ve halen devam eden bir “Arap Baharı” (ya da belki artık bahar yerinde kış desek daha yerinde olur) gerçeği var. Savaş ve çatışmaların gölgesinde, bu ülkelerin önemli bir kısmı dünyadan kopuk bir hale geldiler. Ortadoğu ve Kuzey Afrika’da taşların yeniden oturması ile onlar da tekrar küresel ekonomiye entegre olacaklar. İşte sırf bu örnekler bile dünya ekonomisindeki entegrasyonun ve küreselleşmenin devam eden ve edecek bir yolculuk olduğuna dair ipuçlarını bize sunmakta.

Çözülmeden ziyade form değiştirme

Bugün AB’den çıkışını masaya yatırdığımız Birleşik Krallık’ta, referandumun tekrarı konuşuluyor. Bu kararın çok az bir marjla verildiği ve bu yönde oy kullananların bir kısmının da fikir değiştirdikleri belirtiliyor. İskoçya’nın bağımsızlık için yeniden bir halk oylamasına gitmesi ve bağımsızlık kararı çıkması durumunda İskoçya’nın kendi başına AB’ye üyeliği; hatta Kuzey İrlanda’nın da benzer bir oylama ile AB üyesi olan İrlanda ile birleşmesi senaryoları gündeme getiriliyor. İngiltere cephesinde ise Commonwealth organizasyonunun güçlendirilmesinden tutun, ABD ile daha sıkı bir ittifaka kadar bir çok farklı seçenek dillendiriliyor. Gördüğümüz üzere “çözülme” o kadar basit ve olası bir seçenek değil. Küresel yapılanmalar için çözülmeden bahsetmek için henüz çok erken. Daha çok “form değiştirme” diyebiliriz.

Peki ya bundan sonra?

Küreselleşmenin üç farklı düzlemde incelenmesi gerektiği ve ülkeler, şirketler ve bireyler için farklı şeyler ifade ettiği bir gerçek. Ayrıca her ülke, her şirket ve her birey için de aynı şeyi ifade etmiyor. Bu yüzden savunucuları olduğu gibi karşıtları da var. Küreselleşmenin doğru bir gelir dağılım modeli işlediği müddetçe sadece gelişen değil, bilhassa gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerine ve bu ülke halklarının refah seviyelerine de olumlu yansıdığı düşünülürse dünyadaki bazı ekonomik ve sosyal dengeler açısından önemi daha net anlaşılacaktır. Bundan sonra da tıpkı geçmişte olduğu gibi piyasa kanunları işlemeye devam edecek. Dünyada doğrudan yatırımdan olsun, sıcak paradan olsun faydalanmak isteyen ülkelerin global piyasalardan soyutlanmış, kapalı ekonomiler ile bunu sağlamaları mümkün değil. Hangi pazar cazipse, sermaye ve yatırım oraya akar. Nerede işgücü açığı varsa, insan kaynağı oraya kanalize olur. İşgücünün serbest dolaşımı, ulusal güvenlik ve iç politika endeksli kaygılar ile dönemsel kısıtlamalara maruz kalabilse de; daha uzun vadede ve ortalamada önüne geçilebilecek bir unsur olarak karşımıza çıkmıyor. Büyüyen ancak demografik matematik ile bunu destekleyemeyen ekonomiler, sürekli bir talep yaratıyorlar. Nitelikli iş gücü için de bu geçerli. Beyin göçü ile nitelikli insan kaynağını ve yetenekleri kendine çekmek, halen birçok ülkede stratejik öncelik olarak uygulanıyor. Tüm bunlara ek olarak, şirketlerin böylesine çokuluslu hale geldiği bir ortamda, küreselleşmeyi salt ülkelerin yarattıkları topluluk ve bloklarla tanımlamaya kalkarsak, son derece eksik bir tarif yapmış oluruz.

Her ne olursa olsun, küreselleşmeden geri dönüş söz konusu dahi olamaz. Dönemsel gelgitler, inişler çıkışlar olabilir; o kadar... Dünyanın daha fazla odaklanması gereken konu, ekonomik durgunlukların ve krizlerin önüne geçecek tedbirleri almak ve hayata geçirmek olmalıdır.